

Resultaten onderzoek gevolgen  
instabiliteit financiële markten voor  
care-instellingen

19 december 2008

## Inhoud

	Inleiding.....	3
1	Onderzoeksopzet.....	4
	119 bruikbare vragenlijsten ontvangen en verwerkt.....	5
	Analyse richt zich op het inzichtelijk krijgen van de mogelijke risico's van beperking van de kredietverlening op korte en langere termijn .....	6
2	Resultaten onderzoek geven inzicht in omvang problematiek .....	8
	Banktegoeden en aandelenportefeuilles .....	8
	Helpt van de respondenten aangesloten bij Waarborgfonds voor de Zorgsector.....	10
	Financieringsbehoefte algemeen .....	13
	Financieringsbehoefte korte termijn (korter dan 2 jaar).....	14
	Financieringsbehoefte lange termijn (langer dan 2 jaar).....	16
	Financieringsbehoefte bij bouw .....	18
	Kredietcrisis niet alleen veroorzaker van stijging kosten kredieten en toename problemen met (her)financiering.....	21
	Cijfers geven momentopname weer.....	22
A	Bijlagen .....	24

## Inleiding

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft PricewaterhouseCoopers (PwC) gevraagd onderzoek te doen naar de gevolgen die de instellingen in de caresector ondervinden van de onrust op de financiële markten. Doel is op hoofdlijnen inzichtelijk te krijgen op welke wijze de zorginstellingen in de caresector – exclusief de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) – met aspecten van de onrust worden geconfronteerd.

Om de gevolgen inzichtelijk te maken zijn de care-instellingen door middel van een vragenlijst geënkquêteerd op de volgende aspecten:

- a) In hoeverre zijn er (spaar)tegoeden bij inmiddels gefailleerde banken?
- b) In hoeverre bezitten de instellingen aandelenpakketten en, zo ja, hoeveel bedraagt de waarde van dit pakket op 1 juli 2008 en 21 november 2008?
- c) Hoe groot is de financieringsbehoefte kortdurend (minder dan 2 jaar) en langdurend (meer dan twee jaar)?

Het Ministerie van VWS heeft ons verzocht het totaaloverzicht tevens te voorzien van een korte kwalitatieve rapportage waarin ingegaan wordt op het totaalbeeld van de sector, dat wil zegen de ingeschatte aard, omvang en achtergronden van de geconstateerde problematiek op de diverse onderdelen, op basis van de door ons ontvangen gegevens en uitgevoerde werkzaamheden.

# 1 Onderzoeksopzet

- 1.01 Om antwoord te krijgen op de genoemde aspecten is een specifieke vragenlijst ontwikkeld. Het Ministerie van VWS heeft in zijn offerteverzoek een voorzet gedaan voor een gestructureerde vragenlijst. PwC heeft op basis van ervaring in vergelijkbare onderzoeken in de curesector en de GGZ enkele vragen aangepast en toegevoegd. Deze aangepaste vragenlijst is aan het Ministerie van VWS en aan de brancheorganisaties ActiZ en VGN voorgelegd en door hen goedgekeurd voor verspreiding onder de instellingen uit de curesector.
- 1.02 Voor een adequate verspreiding van de vragenlijst onder care-instellingen heeft PwC contact opgenomen met de brancheorganisaties ActiZ en VGN. Daarbij is aan de brancheorganisaties gevraagd of zij voor de verspreiding van de vragenlijsten zorg willen dragen. In een toelichtende mail, die door PwC is voorbereid, is het verzoek de vragen te beantwoorden door de VGN op 2 december onder haar leden verspreid en door ActiZ op 3 december.  
Voor de verzonden vragenlijst verwijzen wij u naar bijlage A.01.
- 1.03 De ervaring van PwC is dat deelname van care-instellingen aan dit type landelijke onderzoeken de laatste tijd veel aandacht van hen vraagt. Het risico is daarmee aanwezig dat de respons dermate laag is, dat de resultaten niet representatief zijn. Om dit risico te beperken, is in samenspraak met het Ministerie van VWS besloten om voor de verspreiding geen steekproef te trekken, maar zoals hiervoor beschreven via de brancheorganisaties alle instellingen te benaderen met het verzoek de vragenlijst in te vullen en te retourneren. Daarnaast is besloten dat een aantal instellingen pro-actief wordt benaderd. Deze selectie is door PwC gemaakt op basis van een steekproef. De uitgangspunten voor de steekproef waren de volgende:
- a Instellingen waar de genoemde problematiek met name te verwachten is, zoals de grote instellingen;
  - b Instellingen waarvan bekend is dat er een bouwproject op stapel staat;
  - c Evenwichtige verdeling tussen de subsectoren GHZ, Thuiszorg, V&V en VVT.
- 1.04 De instellingen uit de steekproef zijn door PwC actief telefonisch benaderd. Hierbij is, in veel gevallen, aan het bestuurssecretariaat gevraagd of de vragenlijst is ontvangen en wat de status van de beantwoording. Ook is gewezen op de deadline van aanlevering. Wanneer de vragenlijst niet bekend was, is deze nogmaals verstuurd met het verzoek deze in te vullen en te retourneren.
- 1.05 De uitkomsten van de vragenlijsten zijn verwerkt in een database. Tevens vond een eerste check plaats op de antwoorden op vraag 2 - "Heeft u tegoeden (banksaldi, betaal- en

spaarrekeningen), deposito's of andere leningen (uitgezet geld) bij inmiddels gefailleerde banken zoals Lehman Brother, IJslandse banken (Landsbankim Glitnir en Kaupthing) uitstaan?"- en vraag 3 - "Bezit uw instelling (als rechtspersoon) aandelenpakketten, andere beleggingen of financiële producten, die als gevolg van de onrust op de financiële markten significant minder waard zijn geworden?". Wanneer een bevestigend antwoord op één van deze vragen door een instelling is gegeven of een instelling waarden heeft ingevuld bij een van de deelvragen, dan is door PwC contact opgenomen met de desbetreffende instelling om dit te verifiëren.

- 1.06 Na deze eerste controle zijn alle vragenlijsten gevalideerd, vooral op interne consistentie binnen de vragenlijst en op volledigheid van de antwoorden op voor rapportagedoeleinden belangrijke vragen. Voor een juiste interpretatie van de antwoorden is waar nodig contact opgenomen met de betreffende instelling.

#### 119 bruikbare vragenlijsten ontvangen en verwerkt

- 1.07 In totaal zijn door PwC 119 bruikbare vragenlijsten ontvangen. De onderverdeling daarvan is als volgt:

Tabel 1-1: Aantal deelnemers

Soort instelling	Aantal
Gehandicaptenzorg	33
Thuiszorg	6
verpleging en verzorging	61
Verpleging, verzorging en thuiszorg	19
<b>Totaal</b>	<b>119</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 1.08 Voor het maken van deze onderverdeling is de deelsector gehanteerd conform opgave door de instelling. In de verdere rapportage zal de indeling gehandicaptenzorg (GHZ), thuiszorg, verzorging- en verpleeghuizen (V&V) en verzorging- en verpleeghuizen en thuiszorg gecombineerd (VVT) gehanteerd worden. In totaliteit zijn circa 600 instellingen actief in deze sectoren. Ca 20% van de instellingen heeft derhalve op de enquête gereageerd.
- 1.09 De verdeling van de deelnemers over grootteklassen laat zien dat de respondenten ongelijkmatig verdeeld zijn over de grootteklassen, waarbij grootteklasse III (omzet tussen 35 miljoen en 100 miljoen euro per jaar) de meeste respondenten kent. Geconstateerd kan worden dat de respondenten voor het grootste deel worden gevormd door middelgrote en grotere zorgorganisaties. Voor een nadere omschrijving van de grootteklassen verwijzen wij u naar bijlage A.02.

Tabel 1-2: Aantal respondenten per grootteklasse

Grootteklasse						
Soort instelling	I	II	III	IV	Niet bekend	Totaal
GHZ	4	9	14	3	3	33
Thuiszorg	0	1	4	0	1	6
V&V	16	10	22	4	9	61
VVT	1	2	5	8	3	19
<b>Totaal</b>	<b>21</b>	<b>22</b>	<b>45</b>	<b>15</b>	<b>16</b>	<b>119</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 1.10 Van een beperkt aantal respondenten (16 instellingen, 13%) is het niet mogelijk vast te stellen in welke grootteklasse zij vallen, doordat de jaarverslagen of de noodzakelijke gegevens voor bepaling hiervan niet beschikbaar zijn via DigiMV.
- 1.11 Om een beeld te schetsen van de omvang van de geraadpleegde instellingen is op basis van de beschikbare jaardocumenten in kaart gebracht over welke wettelijk budget over het jaar 2007 de respondenten beschikken. In totaal bedraagt dit € 4,6 miljard euro met een gemiddeld budget per instelling van € 44,6 miljoen euro. Voor 16 instellingen kon dit bedrag niet worden getraceerd.

Tabel 1-3: Bedrag wettelijk budget 2007 respondenten (in miljoenen euro's)

Wettelijk budget 2007 deelnemende instellingen					
Soort instelling	Totaal instellingen	Niet bekend	Bekend	Totaal wettelijk budget 2007	Gemiddeld wettelijk budget 2007
GHZ	33	3	30	1.418,9	47,3
Thuiszorg	6	1	5	153,0	30,6
V&V	61	9	52	1.926,9	37,1
VVT	19	3	16	1.091,2	68,2
<b>Totaal</b>	<b>119</b>	<b>16</b>	<b>103</b>	<b>4.590,0</b>	<b>44,6</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

Analyse richt zich op het inzichtelijk krijgen van de mogelijke risico's van beperking van de kredietverlening op korte en langere termijn

- 1.12 In het onderzoek hebben wij ons gericht op het inzichtelijk maken van de impact van de kredietcrisis voor de korte en lange termijn kredieten. Wij hebben de volgende vragen gesteld:

- a Ondervinden zorginstellingen in de caresector die zijn aangesloten bij het Waarborgfonds Zorgsector (WFZ) relatief minder vaak of juist vaker dat banken hun kredietfaciliteiten:
    - i Voor de lange termijn (> 2 jaar) willen beperken of zich terugtrekken uit geplande bouwprojecten? Is er een verschil naar sector?
    - ii Voor de korte termijn (< 2 jaar) willen beperken? Is er een verschil naar sector?
  - b Ondervinden zorginstellingen in de caresector, die een relatief goede solvabiliteit en resultaatratio hebben, relatief minder vaak of vaker dat banken hun kredietfaciliteiten:
    - i Voor de lange termijn (> 2 jaar) willen inperken of zich willen terug trekken uit geplande bouwprojecten? Is er een verschil naar sector? (basis: balans per 1 januari 2008)
    - ii Voor de korte termijn (< 2 jaar) willen beperken? Is er een verschil naar sector? (basis: balans per 1 januari 2008)
  - c Is er voor de zorginstellingen in de caresector die op grond van de resultaatratio en de solvabiliteit in aanmerking komen voor lidmaatschap van het WFZ, een verband tussen de hoogte van de solvabiliteit en de resultaatratio en het al dan niet lid zijn?
- 1.13 Voor de beantwoording van de vraag of instellingen zijn aangesloten bij het WFZ hebben wij gebruik gemaakt van de ledenlijst van het WFZ van 8 december 2008, verkregen via de website van het WFZ (<http://www.wfz.nl/index2.php?content=deelnemers>).
- 1.14 Aangezien door veel instellingen de solvabiliteit en resultaatratio niet zijn ingevuld in de ingezonden vragenlijst, is hiervoor aansluiting gezocht bij de solvabiliteit en resultaatratio 2007, gebaseerd op DigiMV.

## 2 Resultaten onderzoek geven inzicht in omvang problematiek

### Banktegoeden en aandelenportefeuilles

- 2.01 Uit de door de care-instellingen aangeleverde informatie blijkt dat geen van de responderende instellingen aangeeft banktegoeden, deposito's of andere leningen uit te hebben staan bij (voor zover ons bekend) inmiddels gefailleerde banken zoals Lehman Brother, IJslandse banken (Landsbankim Glitnir en Kaupthing). Van het uitzetten van banktegoeden bij reeds gefailleerde banken, is bij de respondenten geen sprake.
- 2.02 Over het algemeen bankieren de care-instellingen bij Nederlandse banken, waarvan bij het schrijven van deze rapportage ons niet bekend is dat er sprake zou zijn van directe continuïteitsproblemen (al dan niet na overheidsingrijpen). Uiteraard is het risicoprofiel van alle financiële instellingen fors toegenomen en kan blijken, zelfs binnen zeer korte tijd, dat dit alsnog inbaarheidsrisico's voor de zorgsector inhoudt.
- 2.03 De door de care-instellingen genoemde financiële instellingen waar tegoeden worden aangehouden betreffen:

Tabel 2-1: Aantal respondenten per bancaire instelling

Bank	Aantal
	72
	58
	29
	27
	18
	15
	8
	6
	4
	3
	2
	2
	1
	1
	1
	1
	1
	1

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008



- 2.04 Uit de door de care-instellingen aangeleverde informatie blijkt dat drie van de instellingen die gerespondeerd hebben aandelenpakketten of andere beleggingen bezitten:

Tabel 2-2: Bezit aandelenpakketten en beleggingen

Aandelenpakketten, andere beleggingen of financiële producten				
Vraag	Soort instelling	Ja	Nee	Totaal
a. Bezit uw instelling (als rechtspersoon) aandelenpakketten, andere beleggingen of financiële producten, die als gevolg van de onrust op de financiële markten significant minder waard zijn geworden?	GHZ	2	31	33
	Thuiszorg	0	6	6
	V&V	1	60	61
	VVT	0	19	19
	<b>Totaal</b>	<b>3</b>	<b>116</b>	<b>119</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.05 Van de drie betreffende instellingen hebben twee instellingen waardeopgaven gedaan per 1 juli 2008 (totaal € 3,2 miljoen) en 22 november 2008 (totaal € 3,0 miljoen). De derde instelling heeft aangegeven niet over deze inzichten te beschikken. De gemiddelde daling van de waarde van de bezittingen betrof over deze periode 5,6%:

Tabel 2-3: Waardedaling beleggingen

Soort instelling	Opgaaf waarde	Fluctuatie waarde
GHZ	2	-5,6%
Thuiszorg	0	N.v.t
V&V	0	N.v.t
VVT	0	N.v.t
<b>Totaal</b>	<b>2</b>	

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.06 In de vraagstelling waren expliciet uitgesloten niet-collectief gefinancierde aandelen in steun- en vriendenstichtingen en aandelen in vennootschappen die dienen voor de eigen bedrijfsvoering (zoals facility BV's, lease-entiteiten etcetera), aangezien dit tegoe den betreffen die buiten de collectieve sfeer en veelal buiten de directe beschikkingsmacht van de (besturen van de) instellingen vallen.
- Overigens merken wij op dat keuzes ten aanzien van het uitzetten van gelden en aanhouden van beleggingen binnen de bevoegdheid van de Raden van Bestuur respectievelijk Raden van Toezicht respectievelijk besturen van de instellingen en hieraan al dan niet verbonden stichtingen vallen.

## Heift van de respondenten aangesloten bij Waarborgfonds voor de Zorgsector

- 2.07 Op basis van een vergelijking tussen de instellingen die een vragenlijst hebben aangeleverd en de ledenlijst van het WFZ (peildatum 8 december 2008) kan worden gesteld dat bijna de helft van de respondenten als instelling is aangesloten bij het WFZ:

Tabel 2-4: Aantal respondenten aangesloten bij WFZ

Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ)				
Vraag	Soort instelling	Ja	Nee	Totaal
a. Bent u als instelling aangesloten bij het WFZ?	GHZ	18	15	33
	Thuiszorg	0	6	6
	V&V	36	25	61
	VVT	5	14	19
<b>Totaal</b>		<b>59</b>	<b>60</b>	<b>119</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.08 Uit cijferanalyses, die wij ontleen aan de openbare jaarrekeningen 2007 op basis van DigiMV, blijkt dat de solvabiliteit van de VVT-instellingen, respectievelijk GHZ-instellingen als geheel (gemeten als eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal) respectievelijk 14,4% en 16,0 % gemiddeld bedraagt. Dit is afgemeten aan gebruikelijke leningscondities aan de lage kant om in het huidige kader van marktwerking, outputfinanciering en integrale tarieven nog tegen goede voorwaarden te kunnen lenen.
- 2.09 De solvabiliteit van de deelnemende instellingen kan nader worden uitgesplitst naar soort instelling en het al of niet aangesloten zijn bij het WFZ. In onderstaande tabel opgenomen solvabiliteit betreft een ongewogen gemiddelde, waarbij derhalve geen rekening is gehouden met de grootte van de instellingen. Hieruit blijkt dat WFZ deelnemers gemiddeld een lagere solvabiliteit hebben dan niet-WFZ deelnemers. In de sector GHZ is dit verschil zelfs fors te noemen.

Tabel 2-5: Solvabiliteit respondenten met en zonder borging

Solvabiliteit respondenten bij wel of geen WFZ-borging		
Soort instelling	WFZ-borging	Solvabiliteit
GHZ	Ja	18,1%
GHZ	Nee	30,7%
Thuiszorg	Ja	N.v.t.
Thuiszorg	Nee	29,9%
V&V	Ja	13,0%
V&V	Nee	15,1%
VVT	Ja	13,4%
VVT	Nee	15,2%

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.10 Uit cijferanalyses die wij ontleen aan de openbare jaarrekeningen 2007 op basis van Digi MV blijkt dat de resultaatratio van de VVT-instellingen respectievelijk GHZ-instellingen als geheel (gemeten als resultaat gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten) respectievelijk circa -/ 0,29% en circa 0,91 % gemiddeld bedraagt.
- 2.11 De WZF-deelnemers scoren op deze indicator ook significant verschillend van de niet-WZF-deelnemers. In de sector VVT wordt dit vooral veroorzaakt door de invloed van de exploitatie van de thuiszorg in de cijfers over 2007. De deelsector V&V heeft hier nog wel een positieve resultaatratio. Dit geldt tevens voor de GHZ waarbij de instellingen zonder borging gemiddeld een hoger resultaat bereiken. Ook onderstaande ratio's betreffen ongewogen gemiddelden.

Tabel 2-6: Resultaatratio per subsector

Resultaatratio respondenten bij wel of geen WFZ-borging		
Soort instelling	WFZ-borging	Rentabiliteit
GHZ	Ja	0,1%
GHZ	Nee	2,4%
Thuiszorg	Ja	N.v.t.
Thuiszorg	Nee	-3,7%
V&V	Ja	1,3%
V&V	Nee	0,6%
VVT	Ja	-0,4%
VVT	Nee	-1,8%

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.12 Tevens is onderzocht of het hebben van een goede solvabiliteit verband houdt met het wel of niet ervaren van inperking van de kredietfaciliteit. In tabel 2-7 is deze weergegeven.

Tabel 2-7: Solvabiliteit en ervaren inperking

Sector	Aantal	Solvabiliteit instellingen ten opzichte van de branche		Inperking korte termijn	Inperking lange termijn	
GHZ	33	Hoger	16	Ja	0	0
				Nee	14	14
				Non-respons	2	2
		Lager	13	Ja	1	1
				Nee	11	9
				Non-respons	1	3
Niet bekend	4	Ja	1	0		
		Nee	2	2		

Sector	Aantal	Resultaatratio instellingen ten opzichte van de branche	Aantal	Inperking						
				Non-respons	Ja	Nee				
VVT	86	Hoger	33	Non-respons	1	2				
				Ja	4	3				
				Nee	28	30				
		Lager	40	Non-respons	1	0	0			
								Ja	5	2
								Nee	34	36
		Niet bekend	13	Non-respons	1	2	2			
								Ja	2	0
								Nee	10	13
				Non-respons	1	0				

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

2.13 Af te lezen valt dat in de GHZ instellingen met een gemiddeld hogere solvabiliteit dit probleem niet ervaren. In de VVT wordt dit probleem wel ervaren, zowel bij instellingen met en hogere als bij instellingen met een lagere solvabiliteit.

2.14 Hetzelfde is ook onderzocht op basis van de resultaatratio. De uitkomsten daarvan zijn opgenomen in tabel 2-8.

Tabel 2-8: Resultaatratio en ervaren inperking

Sector	Aantal	Resultaatratio instellingen ten opzichte van de branche	Aantal	Inperking						
				Ja	Nee	Non-respons	Ja	Nee	Non-respons	
GHZ	33	Hoger	14	Ja	0	0				
				Nee	12	11				
				Non-respons	2	2				
		Lager	16	Non-respons	1	1	1			
								Ja	1	1
								Nee	13	12
		Niet bekend	3	Non-respons	2	2	2			
								Ja	1	0
								Nee	2	2
VVT	86	Hoger	47	Ja	6	2				
				Nee	39	43				
				Non-respons	2	1				
		Lager	26	Non-respons	3	3	3			
								Ja	3	3
								Nee	23	23
		Niet bekend	13	Non-respons	0	0	0			
								Ja	2	0
								Nee	10	13
				Non-respons	1	0				

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

2.15 Af te lezen valt dat ook hier de GHZ instellingen met een gemiddeld hogere resultaatratio

dit probleem niet ervaren. In de VVT wordt dit probleem ook op dit punt wel ervaren, zowel bij instellingen met en hogere als bij instellingen met een lagere resultaatratio.

- 2.16 Enkele instellingen hebben bij de vragen over het WFZ een kwalitatieve toelichting ingevuld. Deze instellingen hebben daarbij aangegeven dat het niet geborgd krijgen van financieringen niet enkel afhankelijk is van de huidige crisis, maar eveneens wordt veroorzaakt door de onzekere situatie omtrent het op termijn verdwijnen van de kapitaalslastenvergoeding in de huidige vorm conform de plannen van het Ministerie.

## Financieringsbehoefte algemeen

- 2.17 In de navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de inperking van de kredietfaciliteiten op de korte termijn die deelnemende instellingen al of niet ervaren (vraag 4.a.5 van de vragenlijst):

- 2.18 Tabel 2-9: Inperking kredietfaciliteiten op korte termijn

Inperking kredietfaciliteiten korte termijn (< 2 jaar) bij instellingen die wel of niet zijn aangesloten bij het WFZ						
Vraag	Soort instelling	Wel WFZ	Ja	Nee	Non-respons	
a. Heeft u te maken met financiers die bestaande kredietfaciliteiten inperken?	GHZ	18	1	16	1	
	Thuiszorg	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
	V&V	36	6	29	1	
	VVT	5	0	5	0	
	<b>Subtotaal</b>	<b>59</b>	<b>7</b>	<b>50</b>	<b>2</b>	
		<b>Soort instelling</b>	<b>Niet WFZ</b>	<b>Ja</b>	<b>Nee</b>	<b>Non-respons</b>
		GHZ	15	0	13	2
		Thuiszorg	6	0	5	1
		V&V	25	2	21	2
		VVT	14	4	10	0
	<b>Subtotaal</b>	<b>60</b>	<b>6</b>	<b>49</b>	<b>5</b>	
<b>Totaal</b>		<b>119</b>	<b>13</b>	<b>99</b>	<b>7</b>	

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.19 13 van de 119 instellingen (11%) geven aan inperking te ervaren van financiers voor het aanhouden van rekening-courant krediet en korte termijn kasgeldleningen. Deze instellingen zijn evenredig verdeeld over geborgde en niet-geborgde instellingen.
- 2.20 13 van de 119 instellingen (11%) geven aan al te maken hebben met verzwaarde eisen van financiers voor het aanhouden van rekening-courant krediet en korte termijn kasgeldleningen. Uit de tabel blijkt dat ongeveer evenveel WZF-deelnemers als niet-

deelnemers te maken hebben met inperking van de kredietfaciliteiten.

- 2.21 Dezelfde vraag is tevens beantwoord voor kredietfaciliteiten op de langere termijn (>2 jaar). Hieruit blijkt uit navolgende tabel dat slechts een beperkt aantal instellingen (6) daarbij problemen ervaart. Mogelijk is het nog te vroeg om te kunnen constateren of de kredietcrisis doorwerking zal hebben op de langere termijn, of hebben instellingen op dit moment nog geen nieuwe lange-termijn financieringvraag en zal dit probleem zich pas in komend jaar manifesteren.

Tabel 2-10: Inperking kredietfaciliteiten op lange termijn

Inperking kredietfaciliteiten lange termijn (> 2 jaar) bij instellingen die wel of niet zijn aangesloten bij het WFZ						
Vraag	Soort instelling	Wel WFZ	Ja	Nee	N.v.t.	Non-respons
a. Hebt u te maken met financiers die bestaande kredietfaciliteiten voor de lange termijn inperken?	GHZ	18	1	16	1	0
	Thuiszorg	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	V&V	36	1	33	0	2
	VVT	5	0	5	0	0
	<b>Subtotaal</b>	<b>59</b>	<b>2</b>	<b>54</b>	<b>1</b>	<b>2</b>
	Soort instelling	Niet WFZ	Ja	Nee	N.v.t.	Non-respons
	GHZ	15	1	13	0	1
	Thuiszorg	6	0	4	1	1
	V&V	25	1	23	0	1
	VVT	14	2	10	1	1
<b>Subtotaal</b>	<b>60</b>	<b>4</b>	<b>50</b>	<b>2</b>	<b>4</b>	
<b>Totaal</b>		<b>119</b>	<b>6</b>	<b>104</b>	<b>3</b>	<b>6</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

### Financieringsbehoefte korte termijn (korter dan 2 jaar)

- 2.22 In de vragenlijst is aan de care-instellingen gevraagd aan te geven of ze aanlopen tegen (her)financieringsproblemen op korte termijn (korter dan 2 jaar), waarbij van een aantal vooraf gedefinieerde relevante aspecten gevraagd is of deze al dan niet van toepassing zijn. De verdeling van de antwoorden is als volgt weer te geven:

Tabel 2-11: Specificatie financieringsbehoefte korte termijn

Financieringsbehoefte korte termijn (< 2 jaar)						
Vraag 4.a.1 t/m 4.a.4	Soort instelling	Ja	Nee	Nvt	Non respons	Totaal
a. Is uw rekening courant faciliteit nog toereikend voor normale bedrijfsvoering/exploitatie?	GHZ	29	4	0	0	33
	Thuiszorg	5	0	0	1	6
	V&V	56	5	0	0	61
	VVT	14	5	0	0	19
<b>Totaal</b>		<b>104</b>	<b>14</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>119</b>
b. Is uw kasgeldleningen niet toereikend of niet verkrijgbaar?	GHZ	20	2	8	3	33
	Thuiszorg	3	0	1	2	6
	V&V	40	7	7	7	61
	VVT	9	3	2	5	19
<b>Totaal</b>		<b>72</b>	<b>12</b>	<b>18</b>	<b>17</b>	<b>119</b>
c. Zijn uw faciliteiten toereikend om investeringen te kunnen doen?	GHZ	28	5	0	0	33
	Thuiszorg	5	0	0	1	6
	V&V	55	4	0	2	61
	VVT	7	11	0	1	19
<b>Totaal</b>		<b>95</b>	<b>20</b>	<b>0</b>	<b>4</b>	<b>119</b>
d. Zijn uw kortlopende leningen oversluitbaar?	GHZ	15	3	10	5	33
	Thuiszorg	1	2	2	1	6
	V&V	20	11	20	10	61
	VVT	8	1	6	4	19
<b>Totaal</b>		<b>44</b>	<b>17</b>	<b>38</b>	<b>20</b>	<b>119</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.23 14 van de 119 instellingen (11%) geven aan dat de rekening courant faciliteit ontoereikend is voor de normale bedrijfsvoering. 12 instellingen hebben opgave gedaan van de omvang van de ontoereikendheid. Dit bedraagt gemiddeld € 2,6 miljoen per instelling.
- 2.24 12 van de 119 instellingen (10%) geven aan geen kasgeldleningen meer te kunnen verkrijgen of op dit moment over onvoldoende kasgeldfaciliteit te beschikken. Hierbij is door de instellingen geen opgave gedaan van de saldi.
- 2.25 20 van de 119 instellingen (16%) hebben onvoldoende kredietfaciliteit om investeringen te kunnen doen. 10 instellingen hebben opgave gedaan van de financieringsbehoefte, deze bedraagt gemiddeld per instelling € 16,9 miljoen.
- 2.26 17 van de 119 instellingen (14%) geven aan geen mogelijkheid te hebben om kortlopende leningen op dit moment over te sluiten. Het bedrag wat daarmee gemoeid is bedraagt gemiddeld € 7,7 miljoen (opgave 8 instellingen). Voor die instellingen die kortlopende kredieten wel kunnen oversluiten is door de instellingen niet aangegeven welk

rentepercentage hiermee gemoeid is. In algemene zin komt uit de vragenlijsten naar voren dat door de banken voor kortlopende kredieten aanvullende opslagen worden gehanteerd van circa 0,25%. en voor langlopende kredieten circa 1,0 – 1,5%.

- 2.27 Voor een aantal vragen uit de vragenlijst is door verschillende care-instellingen geen "ja", "nee" of "n.v.t." ingevuld. Een reden hiervoor is (zoals door diverse care-instellingen toegelicht), dat op dit moment nog onderhandelingen met banken lopen waardoor eenduidige beantwoording (nog) niet definitief mogelijk is.
- 2.28 De care-instellingen is gevraagd de kredietbehoefte aan te geven voor de komende 12 maanden (of tot en met 31-12-2009). Enkele instellingen hebben niet gerepondeerd op dit punt, grotendeels omdat ze aangeven dit niet te kunnen kwantificeren. Veelal zijn globale schattingen opgenomen. In het geval van door instellingen aangegeven bandbreedtes is door ons het midden van de aangegeven mogelijke behoefte in onderstaande tabel verwerkt. Het betreft hier alleen de aangegeven behoefte door responderende instellingen.

Tabel 2-12: Gemiddelde kredietbehoefte op korte termijn in miljoenen euro's (vraag 4.a.6)

Gemiddelde kredietbehoefte komend jaar voor de korte termijn				
Vraag	Soort instelling	Totaal kredietbehoefte respondenten	Aantal instellingen	Gemiddelde kredietbehoefte respondenten
a. Hoe groot is uw kredietbehoefte korte termijn in het komende jaar gemiddeld?	GHZ	98,8	21	4,7
	Thuiszorg	12,6	5	2,5
	V&V	183,5	43	4,3
	VVT	237,0	14	16,9
<b>Totaal</b>		<b>531,9</b>	<b>83</b>	<b>6,4</b>

Bron: Onderzoek gevolgen instabiliteit financiële markten voor care-instellingen, PricewaterhouseCoopers december 2008

- 2.29 Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kredietbehoefte bij de gecombineerde instellingen (VVT) in vergelijking met de andere sectoren met € 16,9 miljoen het hoogste is. Gemiddeld bedraagt de behoefte € 6,4 miljoen per instelling. Geëxtrapoleerd voor de gehele sector zou op basis van dit gemiddelde bedrag uit de onderzoekspopulatie dit grof geraamd een totale kredietbehoefte voor de korte termijn betekenen van ca 3 tot 4 miljard.

### Financieringsbehoefte lange termijn (langer dan 2 jaar)

- 2.30 In de vragenlijst is aan de care-instellingen gevraagd aan te geven of ze aanlopen tegen (her)financieringsproblemen op lange termijn (langer dan 2 jaar), waarbij van een aantal vooraf gedefinieerde mogelijk relevante aspecten gevraagd is of deze al dan niet van